

Guia d'aprenentatge

Cooperació internacional al desenvolupament

(3 ECTS)

Any acadèmic 2011-2012

Semestre: 2n Curs: 3r

Grau en Treball Social

Mòdul G: Espais professionals

Matèria: Diversitat, comunitat i cooperació al desenvolupament

Grau en Educació Social

Mòdul H: Espais professionals

Matèria: Diversitat, comunitat i cooperació al desenvolupament

Professor: Dr. Òscar Mateos Martín

1.- Presentació de l'assignatura

L'objectiu principal d'aquesta assignatura és realitzar una primera aproximació a la “cooperació internacional al desenvolupament”. Aquest és un concepte, i alhora un instrument, que en les dues darreres dècades ha adquirit un protagonisme excepcional, experimentant en l'actualitat una crisi tant en termes quantitius com qualitius. La cooperació internacional al desenvolupament és important ja que ens permet entendre millor les relacions Nord-Sud en un context de globalització, així com els límits, les contradiccions i les potencialitats de les polítiques d'ajuda i solidaritat que venen implementant-se en els darrers anys.

Per què una assignatura com aquesta pot ser important per a un futur/a treballador/a social o educador/a social? Existeixen, com a mínim, tres motius principals. En primer lloc, perquè pot ajudar-nos a *comprendre millor* les complexitats, interdependències i interrelacions del nostre món globalitzat. Segon, perquè la cooperació internacional vol ser una *eina de transformació social i de solidaritat amb projecció internacional*, que aglutina l'acció de molts actors tant de caràcter local com global. Tercer, perquè l'*educació per al desenvolupament*, en tant que dimensió important de la cooperació internacional al desenvolupament, pot esdevenir un instrument important d'intervenció, sensibilització i de canvi social per a l'educador/a i treballador/a social.

Els **continguts de l'assignatura** pretenen precisament oferir aquest doble enfocament que ens permeti fer una mirada global a la realitat social i entendre la cooperació internacional com una eina significativa en l'acció social internacional, i alhora ofereixi instruments de treball, sensibilització, conscienciació i intervenció. Per tot això, els continguts estan dividits en cinc mòduls principals. En el *primer mòdul* farem una radiografia de la globalització i de les relacions Nord-Sud. En el *segon mòdul* ens aproximarem breument als conceptes de desenvolupament i cooperació. En el *tercer mòdul* analitzarem la història i evolució de la cooperació internacional al desenvolupament, així com els actors i instruments que la conformem. Tanmateix, reflexionarem sobre les crítiques al voltant de la cooperació i entorn el concepte d'“anti-cooperació”. En el *quart mòdul* abordarem les noves agendes i temes que en els darrers anys han sorgit entorn la cooperació. Finalment, en el *cinquè mòdul* ens detindrem en l'educació per al desenvolupament, en tant que instrument important d'intervenció, sensibilització i canvi social.

2.- Competències a desenvolupar

- Analitzar i comprendre les característiques, interdependències i interrelacions de la globalització, especialment els creixents problemes de desigualtat internacional, la qüestió ecològica i els canvis que s'estan produint a escala internacional en els darrers anys.
- Aproximar-se i entendre el concepte de desenvolupament, així com les diferents nocions i formes de desenvolupament existents (desenvolupament sostenible, desenvolupament humà, seguretat humana, decreixement i "bon viure").
- Aproximar-se i entendre el concepte de cooperació i el significat de la noció "cooperació internacional al desenvolupament".
- Aproximar-se a l'origen i l'evolució històrica de la cooperació internacional al desenvolupament.
- Analitzar i desglossar els diferents actors que participen de la cooperació internacional al desenvolupament, així com els diferents instruments utilitzats per aquests actors.
- Reflexionar i debatre sobre les crítiques a la cooperació internacional al desenvolupament sorgides en els darrers anys, així com entorn a la idea d' "anti-cooperació".
- Analitzar les noves agendes i temes sorgits en els darrers anys en relació a la cooperació internacional al desenvolupament, especialment aquells aspectes relacionats amb els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni o l'anomenada "Cooperació Sud-Sud".
- Aproximar-nos a l'educació per al desenvolupament, en tant que concepte, però molt especialment com a eina d'intervenció, sensibilització i transformació. Presentar i conèixer les diferents estratègies i recursos que s'utilitzen i aprofundir en les diferents metodologies.

3.- Continguts

Mòdul I. Radiografia de la globalització i de les relacions Nord-Sud

1. Pobresa i desigualtats internacionals.
2. El desafiament ecològic.
3. Un món en canvi? Països emergents i crisi del món occidental.

Mòdul II. Aproximació conceptual

1. Què és el desenvolupament?
  - 1.1. De la definició clàssica als diferents conceptes: desenvolupament sostenible, desenvolupament humà, seguretat humana.
  - 1.2. Enfocaments alternatius sobre el desenvolupament: el decreixement i el “bon viure”.
  - 1.3. Com es mesura el desenvolupament?.
2. Què és la cooperació?.

Mòdul III. La cooperació internacional al desenvolupament: història, actors, instruments i crítiques

1. Aproximació històrica a la cooperació al desenvolupament
2. Actors de la cooperació
  - 2.2. La cooperació internacional estatal
  - 2.3. La cooperació intergovernamental
  - 2.4. La cooperació descentralitzada: el cas de Catalunya
  - 2.5. Les ONG
  - 2.6. Els moviments socials de solidaritat
3. Instruments de la cooperació internacional: dels projectes a les campanyes
4. Crítiques a la cooperació internacional
5. L’“Anti-cooperació”

Mòdul IV. Noves agendes de la cooperació internacional per al desenvolupament

1. Els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni
2. La Declaració de París i l'eficàcia de l'ajuda
3. El codesenvolupament
4. La cooperació Sud-Sud

Mòdul V. L'educació per al desenvolupament

1. Què vol dir “educar per al desenvolupament”?
2. Estratègies i recursos per a educar en el desenvolupament...però en quin?

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final de l'assignatura, l'estudiant mostrarà els següents coneixements i competències desenvolupades:

- Comprendrà millor les dinàmiques i complexitats del món globalitzat en el que vivim i les relacions Nord-Sud en les que s'emmarca la cooperació internacional al desenvolupament.
- Entendrà el concepte de cooperació al desenvolupament, però també les diferents formes i nocions existents de desenvolupament.
- Serà conscient de l'evolució històrica de la cooperació al desenvolupament, així com dels actors que hi participen i dels diferents instruments que hi adopten.
- Tindrà coneixements sobre les crítiques que des de diferents instàncies s'han fet al concepte i a la pràctica de la cooperació internacional al desenvolupament, així com sobre el concepte d' "anti-cooperació".
- Tindrà coneixements sobre les noves agendes i els nous temes que van apareixent en relació amb la cooperació al desenvolupament.
- Comprendrà el concepte de l'educació per al desenvolupament, així com les diferents estratègies i recursos utilitzats.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

- Presentar els principals mòduls que conté l'assignatura a través de classes teòriques, però fonamentalment pràctiques.
- Guiar l'anàlisi de cadascun dels mòduls i assenyalar els principals elements a tenir en compte per a la seva comprensió.
- Proposar articles, pel·lícules, documentals, exposicions o conferències, tant per ser comentats i debatuts a classe com a través del campus virtual.
- Fer el seguiment de l'assignatura al campus virtual i motivar el debat a partir de diferents notícies o novetats que puguin anar sorgint i que ajudin a complementar els coneixements referents a l'assignatura.

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Participar activament en els debats en petit grup o bé generals que puguin desenvolupar-se a classe (o a través de l'aula virtual).
- Entregar puntualment totes aquelles activitats d'avaluació que s'estipulin.
- Mostrar una actitud activa tant a la classe com al conjunt de l'assignatura.

6.- Bibliografia i altres recursos

6.1.- Bibliografia general

BERMEJO, R. (et al.) (2010). *Menos es más: Del desarrollo sostenible al decrecimiento sostenible*, Bilbao: Hegoa, en:

http://publ.hegoa.efaber.net/assets/pdfs/238/Cuaderno_de_trabajo_52.pdf?1309420904

CAMPOS SERRANO, A. (ed.) (2005). *Ayuda, mercado y buen gobierno. Los lenguajes del desarrollo en África en el cambio de milenio*, Barcelona: Icaria-Cooperación y desarrollo.

DÍAZ-SALAZAR, R. (2011). *Desigualdades internacionales*, Barcelona: Icaria Asaco.

- (1996): *Redes de solidaridad internacional. Para derribar el muro Norte-Sur*, Madrid: HOAC.

INTERMÓN-OXFAM (2007). *La realidad de la ayuda 2010*, Barcelona: Intermón-Oxfam.

LARRAÑAGA, M. (et al.) (2011). *La Cooperación y el Desarrollo Humano Local: Retos desde la Equidad de Género y la Participación Social*, Bilbao: Hegoa, en: http://publ.hegoa.efaber.net/assets/pdfs/270/La_cooperacion_y_el_desarrollo_humano_local.pdf?1318945581

LLISTAR BOSCH, D. (2009). *Anticooperación. Interferencias Norte-Sur*, Barcelona: Icaria-Antrazyt.

MARTINEZ BONAFE, A. (et al.) (2011). *Educación para la ciudadanía global: Estrategias de acción educativa*, Bilbao: Hegoa.

PÉREZ DE ARMIÑO, K. (dir.) (2001). *Diccionario de acción humanitaria y cooperación al desarrollo*. Barcelona: Icaria y Hegoa.

PROGRAMA DE NACIONES UNIDAS PARA EL DESARROLLO (PNUD) (2011). *Informe sobre Desarrollo Humano 2011*, Nova York, a:
<http://hdr.undp.org/es/informes/mundial/idh2011/descargar/>

RAICH, J. (2004). *El espejismo humanitario. La especie solidaria al descubierto*, Barcelona: Debate.

ROVIRA, B. (2010). *Vidas sin fronteras*, Barcelona: Viceversa Singular y Médicos Sin Fronteras.

SOTILLO, J. A. (2011). *El sistema de cooperación para el desarrollo. Actores, formas y procesos*, Madrid: La Catarata.

6.2.- Enllaços importants

Organitzacions internacionals o xarxes

Foro Europeo de Cooperación Internacional (EUFORIC)	http://www.euforic.org
Comité de Ayuda al Desarrollo (CAD)	http://www.oecd.org/dac/index.htm
Coordinadora de ONG para el Desarrollo (Espanya)	http://www.congde.org
Europeaid	http://www.europa.eu.int/comm/dgs/europeaid/index_es.htm
Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament (Catalunya)	http://www.fcongde.org/fcongde
HEGOA (Universidad del País Vasco/EHU)	http://www.ehu.es/hegoa
Instituto Universitario de Desarrollo y Cooperación (Universidad Complutense)	http://www.ucm.es/info/IUDC
Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo (PNUD)	http://www.undp.org
Red Europea sobre Deuda y Desarrollo (EURODAD)	http://www.eurodad.org

Pàgines de recursos

Biblioteca virtual sobre cooperación y desarrollo (ACDI/CIDA)	http://w3.acdi-cida.gc.ca/Virtual.nsf/pages/index_e.htm
Bantaba contenidos	http://www.bantaba.ehu.es/formarse/fcont/index
Diccionario de Acción Humanitaria y cooperación al desarrollo (versión online)	http://www.dicc.hegoa.ehu.es/
Ticambia	http://www.ticambia.org/

7.- Sistema d'avaluació

7.1.- Activitats o instruments d'avaluació

- Quantitat i qualitat de participacions a classe i als possibles debats al fòrum.
- Motivació a les discussions en petit i gran grup a l'aula.
- Dues activitats, una individual i una altra en grup.

L'activitat individual serà un **assaig** en què s'analitzarà un article o documental que treballarem a classe (o de forma virtual). L'assaig haurà de ser de no més de 6 pàgines i no menys de 4 de text (Times New Roman 12, espai 1,5). L'entrega serà la darrera setmana de març.

L'activitat en grup serà un **treball creatiu** que abordi qüestions relacionades amb l'educació per al desenvolupament i, per tant, en clau de sensibilització sobre els temes estudiats (per exemple: un audiovisual, un 'flashmob', una campanya a través de les xarxes socials o altres mitjans, un bloc o web sobre algun tema, etc.). Els grups seran d'entre 3 i 4 persones. L'entrega i presentació a classe dels treballs en grup s'efectuarà les dues darreres setmanes de classe al mes de maig.

La mitja de les notes d'ambdues activitats donarà la nota final.

- Tanmateix, també es tindrà en compte a l'hora d'avaluar la **participació als possibles fòrums de l'e-campus**.

7.2.- Criteris d'avaluació

En les dues activitats d'avaluació es valorarà la qualitat de les respostes.